

Сон С. С.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
ст. викладач кафедри конституційного права*

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЯК ОСНОВА ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В ВИБОРАХ

Реформування виборчих процесів та розбудова громадянського суспільства, розвиток місцевого самоврядування в Україні вимагає оптимізації системи правових відносин в сфері участі політичних партій у місцевих виборах, як таких, що мають виключне значення для розбудови демократії.

Наукове вирішення питань правового забезпечення участі політичних партій у місцевих виборах в Україні має допомогти вдосконаленню як системи законодавства, яка регулює відповідні суспільні відносини, так і підзаконних, відомчих та локальних актів та партійних статутних норм, що регулюють окремі напрямки діяльності в контексті місцевих виборів. Перманентні зміни виборчого законодавства, відсутність єдиного кодифікованого акту у виборчому праві України призводять до необхідності розробок відповідних проектів та концепцій.

Питання аналізу регуляторних правових механізмів у сфері участі політичних партій в місцевих та регіональних виборах неможливо досліджувати повною мірою, не визначившись із тими стандартами, що розроблені у відповідній сфері міжнародним співтовариством та не дослідивши відповідний досвід окремих держав, насамперед тих, які розвиваються у політико-правових умовах, подібних до вітчизняних. Дослідники зазначають, що з утвердженням у світі загальнолюдських цінностей як базової засади побудови справедливого суспільного порядку зростає роль міжнародно-правових норм у регулюванні внутрішньодержавних процесів.

Відповідно до сучасній європейській правовій доктрині, політичні партії є усталеним та законним засобом вираження політичних інтересів у відповідних процесах в демократичному та плюралістичному суспільстві, вони сприяють підтриманню впорядкованого, законного та відкритого управління; шляхом об'єднання, сумісного розгляду й обговорення конкуруючих вимог вони прагнуть розробляти більш узгоджений та стійкий політичний курс.

Наведене доводить, що аспекти діяльності політичних партій, зокрема, їх участі у місцевих виборах, є об'єктом уваги міжнародного співтовариства, отже мають існувати певні міжнародні стандарти такої діяльності. Експерти Комітету виборців України зазначають, що до визначення поняття «міжнародних стандартів» є різні підходи, основною ідентифікаційною ознакою яких є визначення джерел міжнародних стандартів. Під міжнародними стандартами виборів сучасні автори розуміють «загальноприйняті вимоги, закріплені міжнародними угодами або встановлені міжнародними організаціями, що визначають принципи та оптимальні форми провадження виборчих процедур з метою якнайповнішої реалізації виборчих прав громадян». На думку фахівців, дотримання виборчих стандартів є динамічним, перманентним процесом і передбачає постійну в часі

нормотворчу діяльність органів державної влади з метою як вдосконалення, так і уніфікації норм, що врегульовують питання виборчого процесу.

Експерти ОБСС вважають завдання розробку міжнародних стандартів досить складною та делікатною, насамперед через те, що політичні партії репрезентують місцеві інтереси. Джерелом таких стандартів вони вважають досвід, отриманий під час сприяння політичним партіям, в контексті зміцнення аналітичного та управлінського потенціалу, покращення представленості жінок, молоді та етнічних меншин, розширення мережі міжнародних контактів, в контексті зміцнення багатопартійних систем та покращення взаємозв'язку між партіями та громадянами, інтереси яких вони презентують.

Відповідно до міжнародної доктрини, для управління міжпартійними відносинами необхідні чіткі нормативні положення й практика, зокрема, щодо відносин між опозицією та партіями більшості. Специфіка ухвалення міжнародних актів створює передумови для відсутності ієрархічності та корегованості норм відповідних міжнародних стандартів, водночас таке неспівпадіння буде значно більшим за умов урахування «регіональних та субрегіональних особливостей».

Міжнародні стандарти виборчого процесу мають носити насамперед універсальний характер, та містити можливість різного їх застосування у національних виборчих законодавствах. Експерти Комітету виборців України зазначають, що рівень деталізації стандартів залежить від часу прийняття документів та від рівня його застосування, тобто «більш нові документи, а також ті, які відносять до субрегіонального рівня, є більш глибокими та детальнішими, ніж міжнародні декларації, прийняті кілька десятків років тому». При цьому, деталізація документів запобігає їх занадто широкому тлумаченню, водночас виникають так звані «конфлікти стандартів».

Незалежні експерти стверджують, що порівняльний аналіз щодо відповідності європейських національних законодавств міжнародним виборчим стандартам показує, що «українське законодавство є одним з найпрогресивніших у Європі, оскільки більшість законодавчих актів зарубіжних країн значно менше адаптовані до міжнародних стандартів виборів». Сучасна правова доктрина не містить загальновизнаного розуміння категорії міжнародних стандартів у сфері виборів, але урахування відповідних міжнародних документів є безумовно необхідним для вдосконалення національних механізмів участі політичних партій у місцевих та регіональних виборах. Ухвалення відповідних актів можуть бути як одна з міжнародних організацій (ОБСС, Рада Європи, Європейський Союз та ін.), так і її структурний підрозділ (зокрема, Бюро демократизації та прав людини ОБСС), спеціально утворена міжорганізаційна структура (така, як Венеціанська комісія) або окремих експерт (спостерігач, експертна комісія), що отримали відповідний мандат від організації. Важливою формою впливу на національні виборчі процеси є реалізація міжнародних, іноземних урядових та неурядових програм. Водночас можна казати про те, що українське законодавство є досить повною мірою адаптованою до міжнародних стандартів виборів, насамперед в контексті європейських стандартів. При цьому актуальними стають і удосконалення нормативної бази щодо участі політичних партій у місцевих виборах, і питання вдосконалення організаційних форм реалізації відповідних стандартів, і підвищення культури та правосвідомості відповідних учасників виборчого процесу.